

Magyar Helsinki Bizottság

Gyülekezési jog

Tanóraterv középiskolák számára¹

Az óra célja az, hogy a diákok megismerkedjenek a véleménynyilvánítás speciális formájával, a gyülekezési joggal mint a politikai tiltakozás eszközével. A feladatok azt szolgálják, hogy a diákok megértsék a gyülekezési jog jelentőségét, és tisztában legyenek azzal, hogy mire terjed ki, és mire nem.

A gyülekezési jog a polgárok egyik legfontosabb politikai szabadságjoga. A törvény így fogalmazza meg: Magyarország Alaptörvénye, VIII. cikk: „Mindenkinek joga van a békés gyülekezéshez.” 1989. évi III. törvény a gyülekezési jogról: „A gyülekezési jog gyakorlása keretében békés összejövetelek, felvonulások és tüntetések tarthatók, amelyeken a résztvevők véleményüket szabadon kinyilváníthatják. A rendezvény résztvevői jogosultak a közösen kialakított álláspontjukat az érdekeltek tudomására hozni.”

feladat	időtartam	feladat célja	leírás	eszközigény
1. film	15 perc	A tüntetés politikai és kommunikatív (békés) jellegének felismerése	A film értelmezése, a látottak azonosítása.	vetítő, internet, tábla http://www.youtube.com/watch?v=uPXfj_zKzqw&feature=youtu.be
2. bejelentés	15 perc	Az állampolgári aktivitás felszítása, valamint annak érzékeltetése, hogy a gyülekezési jog nem engedélyköteles.	Választott témában tüntetés szervezése.	kártyára írt témák, kinyomtatott bejelentés-minták

¹ A segédanyag elkészítését a *Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe* támogatta.

3. állítások	5 perc	A gyülekezési jog jelentőségének érzékeltetése egy demokratikus társadalomban.	A gyülekezési joggal kapcsolatos állítások értelmezése, példázása.	-
4. különbségek	10 perc	A békés tüntetés megkülönböztetése más tiltakozási formáktól, csoportos rendezvényektől.	A diákoknak érvelniük kell amellet, hogy miben különbözik egy tüntetés más hasonló eseményektől.	kártyára írt rendezvény-típusok

1. feladat: a tüntetések mint a hatalomgyakorlás elleni tiltakozás eszközei (videó)

A diákok feladata, hogy a [videón](#) látható lehető legtöbb tüntetésről strukturáltan fogalmazzák meg a benyomásaikat az alábbi kérdések segítségével. – A kérdések tisztázása után újra le is lehet vetíteni a filmet azzal, hogy azokra keressék a választ.

- Kik tüntettek, kik voltak a résztvevők, ki volt a szónok?
- Mi volt az üzenet? Ki vagy mi ellen, illetve kiért/miért tüntettek?
- Ki volt a címzett, a tüntetés „érintettje”?

A kérdéseket és a válaszokat egy táblázatban a táblán lehet vezetni.

A kérdések megválaszolatása és a benyomások tisztázása közben a tanár feladata az alábbiakra is fókuszálni a diákok figyelmét:

– A gyülekezési jog a véleménynyilvánítás szabadságának egy speciális gyakorlására ad lehetőséget („közös álláspontnak az érdekeltek tudomására hozása”). Egy utcai demonstrációnál a véleménynyilvánítás széles nyilvánosság előtt zajlik: a címzettje az állampolgárok közössége. Publikus szólás, nem privát (mint a művészi vagy tudományos közlés, vagy a vallási szertartás).

– A gyülekezési jog a békés véleménynyilvánítást védi (futballhuligánokat nem).

– Egy utcai demonstráció a publikus véleménynyilvánítás alacsony költségekkel járó formája: szemben a médiában történő véleménynyilvánítással, a gyülekezési jog gyakorlása egy fillérbe sem kerül (ha nem akarjuk) – csak bejelenteni kell, azt is csak akkor, ha közterületen zajlik a joggyakorlás.

– Emiatt a legalkalmasabb eszköze annak, hogy az elnyomottak és/vagy a szegények is hangot adjanak a véleményüknek.

– Egy utcai demonstráció a véleménynyilvánítás (tiltakozás/követelés) olyan eszköze, ami akkor is alkalmazható, amikor már más kommunikációs csatornák nem állnak rendelkezésre, vagy nem hatékonyak.

2. feladat: egy gyülekezés bejelentése

A néhány fős csoportokba rendezett diákok találjanak ki és szervezzenek egy demonstrációt az alábbi bejelentés-minta kitöltésével. Fontos tudatosítani a diákokban, hogy **a bejelentés nem engedélykérés**: mivel egy szabadságjog gyakorlásáról van szó, az nem függhet állami engedélytől! A bejelentés arra való, hogy tájékoztassuk a hatóságot.

„Tisztelt ... [megyei/Budapesti] Rendőr-főkapitányság!

Alulírott, ..., a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény 6. és 7.§-nak megfelelően az alábbi bejelentést teszem közterületen tartandó rendezvény szervezésével kapcsolatban.

A rendezvény időpontja: ... [év, hó, nap, órától, óráig].

A rendezvény helyszíne/útvonala: ... [minél pontosabb helyszínleírás szükséges, vonulás esetén a menet által bejárando útvonal].

A rendezvény célja: .... [mi az üzenet, ki a címzett]

A rendezvény napirendje: ... [pl. beszédek, zene, vonulás, transzparenszek, stb. – lesz-e hangosítás, színpad, jármű, s ha igen, akkor ezek biztosításának/elszállításának üteme]

Résztevők várható létszáma: ... fő

A rendezvény zavartalan lebonyolítását biztosító rendezők száma: ... fő

Szervező neve: ...; címe: ...; telefonszáma: ...”

Az ötletelés megkönnyítéséhez az egyes csoportok választhatnak, hogy

- lakókörnyezetük vagy iskolájuk valamilyen dologgal kapcsolatban szerveznek tüntetést,

- tiltakozni akarnak valami ellen, vagy felhívni valamire a figyelmet,

A témákat a tanár ki is találhatja, kártyára írja, hogy a csoportok felelősei húzzanak közülük, pl. évek óta kutyaszaros az utca, a közeli gyár folyamatosan fekete füstöt okád, nincs megoldva a biciklis/gyalogos közlekedés, drága a buszjegy, stb.

A feladat része lehet az is, hogy a csoportok találjanak ki jelmondatokat, rigmusokat a tüntetés céljával kapcsolatban.

A feladat folytatása: Az egyes csoportok fogalmazzák meg, hogy a tüntetés célja érdekében mi mindent lehet tenni azelőtt, hogy tüntetést szervezzenek – pl. petíciót írnak a címzettnek, olvasói levél útján vagy újságíró segítségével a sajtóban hozzák a közvélemény tudomására az ügyet, plakátokat/matricákat ragasztanak vagy röplapot/flyert nyomtatnak, leszavazzák a választott tisztviselőt, stb.

3. feladat: a diákok párokban értelmezzék, példázzák az alábbi állítások valamelyikét

- Elődeink egy sor alapjogot kitarító utcai tiltakozások eredményeként vívtak ki (nők szavazati joga, szegregáció felszámolása, oktatás szabadsága, egyenlő munkáért egyenlő bér) (a filmben megjelenő Martin Luther King az egyik példa, ezt lehet közösen is értelmezni)
- Ha a véleménynyilvánítás szabadsága a demokrácia panaszfóruma, akkor a tiltakozás és a békés gyülekezés joga a demokrácia hangosbeszélője. Miért?
- A tekintélyuralmi rendszerek és a diktatúrák mindig azzal kezdődnek, hogy korlátozzák a véleménynyilvánítás szabadságát és a gyülekezési jogot.

4. feladat: mi különbözteti meg a gyülekezési jog által védett tüntetéseket más csoportos eseményektől

A tanár feladata, hogy példákat mondjon, a diákoké, hogy a releváns különbségre rátapintsanak. Ez a feladat mozgással színesíthető: a tanár/csoportvezető különböző rendezvényeket (diáktüntetés, templomi körmenet, esküvő, sztrájk, forradalom, stb.) tartalmazó kártyákat oszt ki a diákok közt (vagy húzat velük), és megkéri őket, hogy ha szerintük a gyülekezési jog hatálya alá tartozik a rendezvény, helyezték a kártyát a tábla jobb oldalára, ha meg nem, akkor a bal oldalára. A diákoknak indokolniuk kell a döntésüket, a tanárnak pedig kérdésekkel irányítania.

– *Sztrájk* (pl. vasutasok munkabeszüntetése)

Míg a tüntetés politikai tiltakozás, a sztrájk munkavállalói érdekérvényesítés. Bár a politikai tiltakozás is lehet érdekérvényesítés, az közérdeket szolgál, az egész politikai közösséget érinti – a munkavállalói érdekérvényesítés csak a munkaadóval szembeni (privát) érdekek kikényszerítésére szolgál.

– *Fesztivál/karnevál/körmenet/sportesemény/temetés* (pl. Sziget, maratoni futóverseny, Szent Jobb-körmenet, Nagy Imre és társai újratemetése 1989. június 16-án)

Elvileg bármilyen eseménynek lehet politikai tartalma (pl. egy koncertnek vagy egy misének egy diktatúrában), de ezek rendeltetésük szerint nem arra szolgálnak, hogy az összegyűlt embereknek valamely közüggyel kapcsolatos véleményét felerősítsék, hanem szórakoztatásra/esztétikai vagy vallásos élmény közvetítésére, sportolásra, stb.

– *Lázadás/forradalmi megmozdulás* (pl. 1848. március 15., 1956. október 23., az „arab tavasz”, az ukrainai tiltakozások 2013-2014 telén)

A gyülekezési jog gyakorlása legális tiltakozási forma.

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe